

IV. ROMÂNIA ȘI PRIORITĂȚILE UE (2024-2029): ÎNTRE ANGAJAMENTE ȘI PROVOCĂRI

VIORELLA MANOLACHE*

*Cadru introductiv. O problematică interconectată:
integrare – Agendă europeană – extindere*

Cumulul de perspective strategic-operaționale, dedicate obiectivelor acționale ale spațiului european insistă pe un set de nuanțări generale, care nu omite în analiză racordarea ci, deopotrivă, permite raportarea politicilor europene la detenta (*ritmia*) diferit-impregnată de către structurile [economice], de instituțiile [politice] și tradițiile [cultural-] particulare. *Înapoi la integrare* reprezintă fundamentul teoretic de valorizare al unor constructe proiective, care utilizează ca fundament continuator relevanța factorilor menționați.

În arhitectura ideatic-practică a UE, prevalează conjugarea a două paliere, cu miză directă în chiar arealul de intersecție al *teoriilor* cu *abordările* emise. Astfel, pe de o parte, *teoriile elitei (elitiste)* sunt cele care plasează sursele majore de inovare ale politicilor (europene) în arhitectura convertirilor resimțite în credințele existente, în sistemele și în interesele politice ale factorilor naționali de decizie; *teoriile instituționale* valorizează diferențele perpetuate în configurarea instituțiilor naționale, cele considerate a influența rezultatele politicilor implementate; *teoriile pluraliste* plasează, drept surse primare ale elaborării politicilor, grupurile de presiune, care livrează politici sectoriale coerente politic și economic. Toate acestea „împărtășesc ipoteze raționaliste despre actorii care au *agende* (s.n.) și interese clar definite, dar și despre nego-

* Cercetător științific III dr., Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” al Academiei Române, București; email: vio_s13@yahoo.com.

cierea rațională interstatală a preferințelor care determină rezultatele politicii în cadrul UE¹.

Pe de altă parte, abordările *constructiviste* (care accentuează concepțiile despre puterea și influența statului, prin valorizarea palierului *soft*, cu referire la istorie, la identitate, memorie colectivă și/sau ideologie, deși recur la sublinierea cauzalității directe între/dintre interese – preferințele naționale și procesele de luare a deciziilor încorporate cultural) nu dispun de o valoare explicativă supradimensionată. Cu recurs la astfel de metode, la instrumentele particulare în uz și la strategiile angrenate, se convine asupra faptului potrivit căruia, „istoria contemporană a relațiilor internaționale și, mai ales, a politicilor naționale europene, cu referire la originea și evoluția UE, reclamă o abordare explicativă mai cuprinzătoare, combinând realitatea și factorii ideatici, alegerea rațională și elementele constructiviste existente”².

Demersul actualiza(n)t vizat [*aici*, în corpus-ul textului de față] reclamă recursul la Agenda UE, validând prin intermediul acesteia dinamica gradului de integrare stabilit între diferitele politici, individualizând procese/procedee etapiza(n)te care cuprind și dispun în/pe paliere doi piloni ai constructului – unul situat la baza nivelului de cooperare și de coordonare, acela al politicilor externe și de apărare și al politicii sociale și, al doilea, centrat pe politicile economice și de mediu, median poziționându-se un set de problematici de la *problemele de mediu la imigrație și azil*, la *bunăstare socială și/sau politică monetară* etc³.

Michael Kaeding, Johannes Pollak și Paul Schmidt⁴ decretează, ca imperative, (alte) două aserțiuni directoare: „Extinderea a fost întotdeauna considerată una dintre cele mai de succes politici externe ale UE, prin instrumentele de promovare ale democrației, în sensul în care apartenența înseamnă credibilitate, (...) cu toate că *acordurile comerciale, de parteneriat și de cooperare nu au doar acest singular efect; asocierea este eficientă numai dacă vine cu o perspectivă explicită de membru*”⁵ și, dacă „perspectiva credibilă de membru condiționează cheia procesului”⁶.

¹ Wolfram Kaiser, Jurgen Elvert (eds.), *European Union Enlargement. A Comparative History*, Routledge, London & New York, 2004, p. 6.

² *Ibidem*.

³ Lauren M. McLaren, *Identity, Interests and Attitudes to European Integration*, Palgrave MacMillan, 2006, p. 110.

⁴ Michael Kaeding, Johannes Pollak, Paul Schmidt (eds.), *Enlargement and the Future of Europe. Views from the Capitals*, Springer, 2023.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

În contextul războiului ruso-ucrainean și al implicațiilor sale extinse, cu referire punctual-punctată la statutul și la opțiunile afirmate de Republica Moldova sau de Georgia, spațiul european își proiectează un obiectiv partenerial-interconectiv, având ca trăsături pivota(n)te reziliența colectivă și aprofundarea păcii, a stabilității, a securității și a creșterii economice, acele repere care sunt investite cu prerogativa de elemente revaloriza(n)te pentru libertate, pentru idealuri democratice și integrare/extindere. Sintagma-avertisment „revenirea la geopolitică” semnifică, pe de o parte, încercările Rusiei de exercitare a controlului neo-imperial în fostul bloc sovietic și, pe de altă parte, denotă dependența față de China, Rusia, Turcia și Occident, ambele co-implicând o realitate monitorizată european, insistând, cu precădere, asupra presupusei accentuări a condiționalității (inclusiv prin introducerea principiului reversibilității) și, implicit, asupra delimitării de sensul prioritar al politicii de extindere (Ucraina și Republica Moldova dispun de statutul de candidat la UE, din anul 2022; Bosnia și Herțegovina – 2022; Turcia – 1999; Macedonia de Nord – 2005; Muntenegru – 2010; Serbia – 2012 și Albania – 2014 și potențialele Georgia și Kosovo, din anul 2022).

Perspectiva este susținută de concluziile Consiliului privind extinderea (14 decembrie 2021) și justificată prin necesitatea aplicării „condiționalității corecte și riguroase și a principiului meritelor proprii” ca „importantă premisă a asigurării faptului că UE își poate menține și aprofunda propriile direcții de dezvoltare, inclusiv capacitatea de a integra noi membri”⁷. Se reconfirmă evidența potrivit căreia politica de extindere a UE se menține drept deziderat geostrategic, dar devine și prioritate politică, fiind adaptată și adaptabilă la noua situație în cadrul căreia agresiunea militară și politică, dar și exploatarea capacităților economice și politice sunt utilizate drept strategii active ale politicii externe.

Orientarea strategică a Consiliului din data de 23-24 iunie 2022, privind relațiile UE cu partenerii din Europa, prevedea crearea și aprofundarea unei platforme de coordonare politică europeană, capabilă de a re-gestiona influența geopolitică prin raportare la abordarea comună a triadei de *oportunități – interese – probleme* comune, paliere reprezentând energia, securitatea, clima și relațiile economice, în fapt, imperative ale consolidării stabilității și ale prosperității europene,

⁷ Consiliul Uniunii Europene, *Extinderea și procesul de stabilizare și de asociere – Concluziile Consiliului*, Bruxelles, 14 decembrie 2021, 15033/21, ELARG 97, COWEB 169, disponibil la <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15033-2021-INIT/ro/pdf>, accesat la data de 13 ianuarie 2025.

demers conjugat și explicit poziționat nu spre a substitui procedurile funcțional-normate de extindere ale UE, ci spre a certifica setul de criterii propuse. Posibilele variante demonstau reînnoirea Asociației Europene de Liber Schimb și aderarea la Spațiul Economic European; stipularea gradelor diferite de membru; conservarea procesului de aderare sau lansarea unei formule combinatorii a opțiunilor disponibile⁸.

Michael Kaeding, Johannes Pollak și Paul Schmidt individualizau contextul particulariza(n)t cuantificat la nivelul reacțiilor și al luărilor de poziție cu privire la inter-relaționarea procesului de extindere cu modul de funcționare al Uniunii. În acest sens, argumentele recalibrau o serie de luări de poziție direct interesate. Astfel, prim-ministrul portughez, António Costa, avertiza (la data de 21 noiembrie 2022) că, dacă UE dispune de criterii clare pentru aderarea noilor state membre, aceasta însă nu dispune de un set de condiții privind propria capacitate de integrare a altor membri; Suedia se poziționa în direcția favorabilă utilizării clauzelor „passerelle” pentru a facilita trecerea la votul cu o majoritate calificată; poziția Austriei s-a menținut sub semnul unei reticențe cu privire la sprijinirea introducerii generale a votului majoritar, cu referire la importanța dreptului de veto al statelor membre mai mici etc.

Aplicată la spațiul românesc, problematica se angrenează în sfera a două coordonate direcționate – proiecția temporală a extinderii către Balcanii de Vest și problema spațializa(n)tă a limitelor geografice ale UE – prin articularea unui punct de vedere specific, cel care reafirmă prioritatea relansării economice post-criză, crearea de locuri de muncă, tranziția verde echitabilă, sisteme de sănătate de înaltă performanță și acțiune strategică în vecinătatea UE, mai ales în contextul agresiunii ruse împotriva Ucrainei⁹.

Între integrarea europeană, ca proces, și Agenda UE, funcționează o inter-conexiune reperabil-evaluabilă. Dacă la nivel conceptual, integrarea presupune, deopotrivă, „schimbarea loialităților, a așteptărilor și a activităților politice, prin orientare către un nou centru”¹⁰, dar și susținerea „procesului prin care legăturile orizontale și verticale dintre actorii sociali, economici și politici apar și evoluează”¹¹, atunci aceasta

⁸ *Ibidem*.

⁹ Mihai Sebe și Eliza Vaș, „Romania’s Constant Support for the Enlargement Process: A Proof of Investment in European Values”, în Michael Kaeding, Johannes Pollak și Paul Schmidt, *op. cit.*, pp. 95-97.

¹⁰ E. B. Haas, *The Uniting of Europe. Political, Social, and Economic Forces 1950–7*, 2nd ed., Stanford University Press Stanford, CA, 1968, p. 16.

¹¹ A. Stone Sweet și W. Sandholtz, „European Integration and Supranational Governance”, în *Journal of European Public Policy*, 4(3), 1997, pp. 297-317.

coimplică întregul spectru de probleme și de problematizări ale constructului și, în egală măsură, modul de tratare și de soluționare al acestora. Deloc întâmplător, Sebastiaan Princen indică punctual convingerea potrivit căreia „amploarea integrării europene poate fi echivalată cu aceea de ordin politic a agendei UE. Prin urmare, decizia de a trata o anumită problemă nu este relevantă doar pentru substanța politicilor, ci și pentru domeniul de aplicare al activității UE. (...) Înțelegerea stabilirii *agendei* (s.n.) este relevantă direct pentru înțelegerea integrării europene”¹².

Abordările dominate de explicarea procesului integrării utilizează pivota(n)t repere regăsite în *interguvernamentalism* (deciziile statelor membre, bazate pe interesele naționale și pe echilibrul de putere, sunt cele care determină amploarea și ritmul de integrare, dar și organizarea spațiului instituțional) și în *neofuncționalism* (elaborarea politicilor și a proceselor sunt cele care valorizează rolul actorilor supranaționali, cu relevanță prioritară în ceea ce presupune mecanismul de includere sau de excludere a unei problematici de pe Agenda europeană)¹³.

Note privind reîntemeierea Agendei

Dacă, teoretic, Agenda europeană urmează la rândul ei preceptele menționate, funcția sa normativă este arondată unui construct conjugat, regăsit într-o serie de intervenții critice, care vizează fie detenta partinitor neoliberală a acesteia, de accentuare dominantă a intereselor economice în defavoarea celor socio-politice, fie dezbateră care reanșează însăși natura integrării, având, deopotrivă, în atenție o „schemă de-integrare-evolutivă” și/sau „procesul de elaborare al politicilor și luarea deciziilor care au loc în cadrul instituțiilor UE”¹⁴, ambele relevante pentru construcția și dinamica de organizare a agendei.

În accepția lui Sebastiaan Princen, ceea ce prevalează este (am)plasarea/geografia strategică, ca punct/nod, care oferă prioritate unei probleme/unui interes în defavoarea alteia/altuia, acest factor adăugându-se geografiei/spațiilor instituționale, cu agende diferite, relativ abstractiza(n)te: „(...) Stabilirea agendei este o condiție necesară pentru luarea deciziilor: numai dacă se vorbește despre probleme, acestea pot fi supuse luării de decizii. Această realitate funcționează și în direcția

¹² Sebastiaan Princen, *Agenda-Setting in the European Union*, Palgrave Macmillan, 2009, p. 5.

¹³ *Ibidem*, p. 6.

¹⁴ *Ibidem*, p. 12.

opușă, în sensul în care dacă o problemă nu apare pe ordinea de zi, aceasta nu va fi supusă vreunei decizii. Ca urmare, Agenda este de primă importanță pentru actorii politici. UE prezintă schimbări clare în conținutul agendei de-a lungul timpului, atât în ceea ce privește evoluția pe termen lung, cât și în *valurile* de interes pe termen scurt pentru unele probleme în defavoarea altora¹⁵.

Problematica dispune de un palier trifazic de analiză, ilustrând procesul elaborării politicilor UE, raportarea la modalitățile specifice integrării și corecta înțelegere a integrării europene, dar și dezbaterile funcțional-normative existente. De aici, diferența de sens și de acțiune între/dintre *agenda guvernamentală* (cea care conține problemele discutate de către factorii de decizie într-o anumită perioadă) și *agenda decizională* (care vizează chestiuni supuse luării deciziilor active), sugerând, ca parcurs, o dinamică regăsită în/prin dezvoltarea transnațională a dezbaterilor europene; implicarea factorilor de decizie la nivelul UE și integrarea problemei/problematicii pe agendă, doar dacă sunt depășite rezistențele/blocajele din partea adversarilor, a unor instituții specifice sau a statelor membre¹⁶.

Deloc întâmplător, S. Princen extrage un cumul de lecții recunoscute în: certificarea evidenței potrivit căreia, procesele de elaborare ale politicilor UE pot fi înțelese corect doar analizându-le în contextul proceselor la nivel intern și în alte organizații internaționale, palierele național – european – globale fiind simultan conjugate; confirmarea faptului că o dinamică multi-nivelară îngreunează înregistrarea evoluțiilor existente, determinând o tendință generală și generalizabilă; în diagnosticarea unei linii de demarcație clar-politică, nu la nivel instituțional, ci în raportul susținători – oponenți existent în ceea ce privește un anumit tip de abordare¹⁷.

Trei perspective conjugate:

Agenda europeană: atractivitate – reformă – proiecție

Agenda Strategică (deși nu reprezintă un document/punct explicit formulat în actele normative ale Uniunii, neformalizat printr-o procedură sau metodologie fix-dedicată) constituie rolul general al Consiliului European, formulând liniile directoare consacrate în și prin Tratatul

¹⁵ *Ibidem*, pp. 2-3.

¹⁶ *Ibidem*, p. 151.

¹⁷ *Ibidem*, p. 157.

privind Uniunea Europeană, și subsumează Consiliului rolul de a oferi structurii „impulsul necesar dezvoltării” și „direcțiile politice generale și prioritățile”. În seria inițiativelor atribuite mecanismului numit, prima Agendă Strategică, adoptată în iunie 2014, este produsul, emanația unui context politic individualiza(n)t, ca urmare a refuzului Primului-ministru de atunci al Marii Britanii, David Cameron, de a-l numi pe Jean-Claude Juncker în funcția de președinte al Comisiei Europene, solicitând Consiliului European elaborarea unui document care să stabilească direcțiile principale ale mandatului lui Juncker, considerat prea „federalist” de către britanici. Comparativ cu formele ulterioare, Agenda Strategică din anul 2019 a dispus de un proces de elaborare mai lung, propunând elemente instituționale mai pregnante decât acelea care au caracterizat documentul din anul 2014, completând realitatea post-Brexit, cu priorități politice ambițioase, dar receptate drept tributare unor termeni destul de vagi, vizând statul de drept, securitatea și apărarea, realizarea Uniunii bancare și a Uniunii pieței de capital, transformarea digitală, inteligența artificială, antreprenoriatul, întreprinderile mici și mijlocii, cadrul european de concurență, neutralitatea climatică, piața energiei etc¹⁸.

Demersul strategic dedicat intervalului 2024-2029 reprezintă produsul acțional adoptat la data de 27 iunie 2024, lansat inițial în cadrul reuniunii informale a Consiliului European (Granada, Spania, 6 octombrie 2023). Scrisoarea președintelui Ch. Michel privind următoarea Agendă Strategică¹⁹ prezintă, pe de o parte, constructul compus din patru priorități recunoscute în: protejarea cetățenilor și a libertăților deținute de aceștia; dezvoltarea unei baze economice solide și pline de vitalitate; construirea unei Europe neutre din punctul de vedere al impactului asupra climei verzi, echitabile și sociale și promovarea intereselor și a valorilor europene pe scena globală. Pe de altă parte, demersul recertifică un set de evidențe structurale, de proiect. Acestea se regăsesc în structura/formula și în poziția primului continent care și-a definit obiectivul de neutralitate climatică până în anul 2050, în accelerarea concomitentă a tranziției verzi și a celei digitale, în depășirea crizei COVID-19,

¹⁸ Kolpress, „Agenda strategică a UE 2024-2029: un document ce stabilește obiective foarte ambițioase, dar nu și priorități de acțiune”, 1 iulie 2024, <https://kol.news/2024/07/agenda-strategica-a-ue-2024-2029-un-document-ce-stabileste-obiective-foarte-ambitioase-dar-nu-si-prioritati-de-actiune/>, accesat la data de 13 iunie 2025.

¹⁹ Consiliul European, „Scrisoarea președintelui Michel privind următoarea agendă strategică”, <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2023/06/24/letter-from-president-michel-on-the-next-strategic-agenda/>, accesat la data de 1 iunie 2025.

în reafirmarea ambițiilor pentru o Europă socială (Porto, 2021) și în definirea pilonilor suveranității europene (Versailles, 2022), prin raportare la războiul din Ucraina.

Scrisoarea deține [în corpus-ul de interes al prezentului studiu] un plus de interes dispus axial, valorizând, ca metodă, conjugarea modului colectiv cu acela incluziv: se afirmă reperul constructului – *atractivitatea* și angajarea sa *viitoare* („Sprijinul public pentru Uniunea Europeană este la un nivel înalt, împreună cu *puterea sa de atracție* – s.n.“²⁰ și „La fiecare cinci ani, liderii UE convin asupra priorităților politice ale UE *pentru viitor* – s.n.“²¹), dar se și reactualizează dezideratul extinderii, subsumat unui context geopolitic explicit proiectat – „Noul context geopolitic a readus extinderea în centrul dezbatelor noastre. Trebuie să luăm în considerare procesul de extindere și capacitatea noastră de absorbție. La reuniunea din iunie 2022, am reafirmat necesitatea de a ține seama de capacitatea UE de a absorbi noi membri, așa cum a fost stabilit la Copenhaga, în 1993, atunci când decideam cu privire la fiecare extindere viitoare. Acest lucru ne impune să reflectăm asupra implicațiilor extinderii asupra diferitelor politici ale UE și asupra finanțării acestora, precum și asupra metodelor decizionale aplicate“²².

Proiectul este (su)pus unei serii de consultări cu liderii europeni (urmând Reuniunii informale a șefilor de stat sau de guvern de la Granada, 2023), la Berlin, Copenhaga, Zagreb, Paris, Vilnius, București, Varșovia și Viena. Forma finală stipulează punctual faptul că „Agenda Strategică stabilește prioritățile UE și orientările sale strategice pentru ciclul instituțional 2024-2029. Ca atare, aceasta ghidează activitatea instituțiilor UE“²³, contextul geopolitic solicita(n)t (războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, lupta împotriva schimbărilor climatice, situația din Orientul Mijlociu și atenuarea impactului pandemiei de COVID-19²⁴), reclamând un „plan strategic clar și un cadru solid de acțiune“²⁵. Pilonii structurali ai Agendei reafirmă relevanța unei Europe libere și democratice, puternice și sigure, prospere și competitive, cu un set de șapte priorități care au în vedere: lansarea unui nou plan pentru prosperitatea

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem.*

²² *Ibidem.*

²³ Consiliul European, „Agenda strategică 2024-2029“, <https://www.consilium.europa.eu/ro/european-council/strategic-agenda-2024-2029/>, consultat la data de 3 iunie 2025.

²⁴ *Ibidem.*

²⁵ *Ibidem.*

și competitivitatea sustenabilă a Europei; o nouă eră pentru apărarea și securitatea europeană; sprijinirea cetățenilor, consolidarea societăților și a modelului social european; menținerea calității vieții cu privire la securitatea alimentară, la apă și natură; protejarea democrației și apărarea valorilor europene; punerea în valoare a forței și a parteneriatelor, la nivel global; atingerea obiectivelor și pregătirea Uniunii pentru viitor²⁶.

Perspectiva reclamă două direcții de receptare distincte.

Prima supralicitează o serie de evaluări pozitive, cu miză extrapolată – „un Summit cu mize echivalente cu direcția viitoare a Uniunii Europene, (...) fiind una dintre cele patru decizii majore adoptate, alături de foaia de parcurs pentru reforma internă a Uniunii, în perspectiva extinderii, de pachetul de numiri în funcțiile cheie de la vârful UE și de un acord comun de securitate UE – Ucraina (...). Agenda adoptată de liderii europeni consacră prioritățile pe care Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene și Comisia Europeană vor trebui să le pună în practică în cursul următorului ciclu instituțional”²⁷ și „Documentul debutează cu o evaluare *foarte sobră* – s.n. – a noilor realități geopolitice. În Agenda Strategică adoptată, liderii consideră Piața Unică drept cel mai important atuu, motorul pe termen lung al prosperității și al convergenței (...). Sub angajamentul *Mergem înainte împreună*, documentul Agendei Strategice, adoptat de liderii europeni, se încheie profetic”²⁸.

A doua se restrânge critic la forma unui tipic „pachet de acord”, fără calendar de acțiune, cu o „retorică destul de ambiguă”, cu obiective enunțate și anunțate declarativ, fără priorități reperabile de acțiune, utilizarea sintagmei strategice considerându-se a fi un atribut nevalidat (de altfel, necuantificabil nici în cadrul Agendelor *strategice* din anul 2014 și anul 2019) prin chiar lipsa unui obiectiv clar de atins, fără un plan de acțiuni clare și coordonate, privat de mijloacele politice, instituționale și financiare clar definite, necesare implementării²⁹. De aici,

²⁶ Uniunea Europeană, „Prioritățile Uniunii Europene”, https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2024-2029_ro, accesat la data de 13 iunie 2025.

²⁷ Robert Lupițu, „Liderii UE au adoptat Agenda Strategică 2024-2029, axată pe valorile fondatoare, apărare complementară cu NATO, extinderea UE, motorul pieței unice și obiectivul întemeietor al păcii”, în *Calea europeană.ro*, <https://www.caleaeuropeana.ro/liderii-ue-au-adoptat-agenda-strategica-2024-2029-axata-pe-valorile-fondatoare-aparare-complementara-cu-nato-extinderea-ue-motorul-pieteii-unice-si-obiectivul-intemeietor-al-pacii/>, accesat la data de 13 iunie 2025.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Kolpress, *art. cit.*

discrepanța resimțită între și dintre cumulul de provocări sistemice și lipsa unei reacții angaja(n)t asumate (*concurență strategică exagerată, sporire a instabilității globale și încercările de subminare a ordinii internaționale bazate pe norme*) și modul acțional de implementare practică a strategiei, fără a indica modalitățile de finanțare ale principalelor obiective sau felul în care Cadrul financiar multianual al Uniunii va reflecta și va permite aplicarea acestora³⁰.

Perspectivile sunt echilibrate de luări de poziție mediane – *recomandări* –, cele care accentuează tocmai reperele strategic-cheie ale demersului: *atractivitate – reformă – proiecție*.

Camera de Comerț Americană pe lângă Uniunea Europeană³¹ plasează perspectiva de raportare evaluativă cu privire la Agenda europeană (2024-2029), în dispunerea unei forme/formule acționale și direct co-implicate, prin demersul punctual de sintetizare regăsit într-un cumul de recomandări care pot da măsura ritmiei actuale a constructului european. Premisa de lucru operabilă și identificabilă vizează estomparea (amenințarea) *atractivității* europene pentru mediul de investiții, diminuare-risc regăsit în „reglementările încărcate, în tendințele protecționiste și în creșterea lentă“, elemente/*medium* îngreunat și, deopotrivă, inseparabil de prevalența unui context de incertitudine globală, de schimbări decisive subsumate crizei climatice, ori subordonate tensiunilor geopolitice, tulburărilor sociale și ascensiunii autoritarismului. Toate acestea (con)duc înspre/la un registru inter-relaționa(n)t, care, pe de o parte, reclamă susținerea demersului de investiții în Europa, crearea unui parteneriat puternic între sectorul public și cel privat și, pe de altă parte, lansează un imperativ ferm emis, acela potrivit căruia, „agenda politică a UE are nevoie de resetare“.

Analiza-recomandare este subsumată unui cadru sistemic de acțiune – „atragerea investițiilor nu este un scop în sine. Succesul economic conduce la prosperitate și la securitate. Creează condițiile pentru comunități prospere și bunăstarea cetățenilor“ – cu interes în registrul conjugat-trifazic, cel care vizează o Piață Unică competitivă, durabilă și digitală; propune o Europă puternică și rezilientă pe scena internațională și susține o Europă echitabilă și democratică³². Fiecărui palier, perspectiva acțională îi conferă un set punctual de recomandări.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Attractiveness of Europe Agenda for Action 2024-2029*, AmCham EU, 2024.

³² *Ibidem*, p. 6.

Astfel, în ceea ce privește *domeniul reglementărilor*, se are în vedere: ajungerea la o armonizare aprofundată, la coerență și certitudine în legislația statelor membre; valorizarea resurselor, prin renunțarea la trasarea unor cadre suplimentare și interesul acordat aplicării și plusului de eficacitate a legislației existente; rezonabilitatea termenelor de implementare; crearea de noi inițiative, cu respectarea condiției, ca acestea să aibă ca finalitate consolidarea competitivității Europei, ca urmare directă a proceselor de consultare transparente și a evaluărilor directe dedicate impactului scontat, ca și evitarea măsurilor imprevizibile și retroactive³³.

Domeniului inovării i se recomandă previzibilitatea și robustețea cadrului de protecție a proprietății intelectuale, cu prioritate acordată finanțării inovării, accesibilă tuturor tehnologiilor, cu o Piață Unică cuprinzătoare și deschisă, cu un set de criterii de selecție performante, privind achizițiile publice și protejarea sistemului de justiție civilă de practici litigioase abuzive³⁴. Cumulate, direcțiile au în vedere dezvoltarea unei politici consecvente și coerente în domeniul substanțelor chimice, reducerea cererii de energie și alternativa emisiilor reduse de carbon, menținerea valorii produselor și a resurselor prin intermediul abordării privind deșeurile, infrastructura și tehnologia de reciclare, colaborarea crescută dintre sectorul public și cel privat, sporirea productivității agricole, cu scopul asigurării sustenabilității, a securității și accesibilității sistemelor alimentare, garantând conservarea biodiversității și creșterea accesului la apă curată și sigură³⁵. Registrul digital valorizează o linie continuatoare în ceea ce privește inteligența artificială, calculul cuantic și 5G/6G, prin reglementări flexibile și actualizate. De aici, necesitatea unui echilibru stabil și stabilit între zonele emergente și un spațiu sigur pentru inovație, cu protejarea secretelor comerciale și promovarea creșterii. Aspectelor numite li se adaugă stimularea capacității de producție a semiconductoarelor europeni, reziliența ecosistemului și a lanțului de aprovizionare³⁶.

Pe plan extern, punctele nodale ale Agendei se referă, pe de o parte, la aprofundarea și finalizarea acordurilor bilaterale de liber schimb și la implementarea și aplicarea eficientă a celor existente, inclusiv la

³³ *Ibidem*, p. 7.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*, p. 8.

³⁶ *Ibidem*, p. 9.

reformarea Organizației Mondiale a Comerțului și la extinderea colaborării cu alți membri spre rezolvarea disputelor perpetuate, și, pe de altă parte, la nivelul relațiilor transatlantice, la consolidarea platformei Consiliul UE-SUA pentru Comerț și Tehnologie sau, în cadrul Dialogului cibernetic UE-SUA, al Consiliului Energiei, al Grupului Operativ pentru sănătate și al Dialogului pentru Securitate și Apărare. Punctual, eforturilor susținute de a „sprijini reconstrucția, redresarea și prosperitatea economică a Ucrainei”³⁷ li se adaugă crearea unor mecanisme aprofundate, valorificate într-un: cadru plus-rezilient necesar Cooperării Transatlantice în domeniul Tehnologiei și Industriei de Apărare; spațiu necesar unei abordări mai flexibile privind achizițiile publice comune intra-UE, care să faciliteze guvernelor capacități de asigurare a securității teritoriale; construct relevant deschiderii participării entităților din state terțe la Fondul European de Apărare și la industria europeană de apărare, prin proiecte comune de achiziții publice.

Reperele esențializate urmează conceptul-valoric al *democrației*, recontextualizat imperativ printr-un grupaj de accentuări specifice – „Continuați să condamnați invazia ilegală a Rusiei, cooperați cu comunitatea internațională și fiți alături de poporul Ucrainei; combateți evoluțiile antidemocratice și eroziunea statului de drept care amenință valorile, stabilitatea și securitatea regiunii; fiți rampă de lansare pentru democrație și stabilitate în întreaga lume; sporiți transparența în procesele decizionale ale UE”³⁸ –, toate acestea angrenate viitorului, unui orizont proiectiv, recalculat prin raportare la solicitările momentului/prezentului – „Colaborați cu Ucraina și cu sectorul privat în redresarea și reconstrucția țării prin facilitarea accesului la piață, prin sprijinirea reformelor și a investițiilor și prin crearea de platforme de parteneriat public-privat; sprijiniți aderarea Ucrainei, ca stat membru al UE, odată cu îndeplinirea tuturor criteriilor de aderare; propuneți alte modele decât statutul de membru deplin al UE pentru statele care nu pot îndeplini criteriile de aderare sau au o relație puternică cu aceasta, spre exemplu, Regatul Unit; evaluați și adaptați structura actuală de guvernare a UE, pentru a vă asigura că aceasta poate să fie eficientă și eficace cu o componență extinsă, inclusiv cu niveluri potențial distincte de membru, cu niveluri diferite de integrare”³⁹.

³⁷ *Ibidem*, p. 13.

³⁸ *Ibidem*, p. 20.

³⁹ *Ibidem*, p. 21.

Reforma redevine o prevedere fundamentală pe Agenda europeană, dinamică a schimbării modului de funcționare al UE, detentă întreținută cu precădere de către Germania și Franța, în ipostaza de impuls direcționat înspre consolidarea credibilității democratice a UE, înspre prevenirea erodării instituționale în perioade de criză, înspre sporirea robusteții în raport cu blocajele manifeste și înspre solidificarea acțiunilor de aderare de noi state membre. La data de 9 mai 2022, *Conferința privind viitorul Europei* – organism ad-hoc înființat pentru a discuta prioritățile politice ale UE – a adoptat Raportul final, cel care conține/deține explicite și variate recomandări de reformă, unele dintre acestea implicând inclusiv modificări ale cadrului Tratatului, demers acceptat, deopotrivă, cu interes (Parlamentul European solicita oficial lansarea unei convenții de modificare a Tratatelor; Ursula von der Leyen își exprima sprijinul privind obiectivul menționat în cadrul discursului privind starea Uniunii din septembrie 2022; șase guverne au declarat, într-un document neoficial comun din luna mai 2022, că sunt, în principiu, deschise demersului; Germania și Franța înființau un grup de lucru comun de experți neguvernamentali pentru a elabora recomandări concrete de reformă etc.), dar și cu precauții, sau rezerve menționate clar (documentul comun din mai 2022, semnat de un număr de 13 guverne, cu precădere din Nordul, Centrul și Estul Europei, care refuza inițiativa considerând-o prematură)⁴⁰.

Dezbateră rămâne una relevantă, în sensul în care Agenda europeană recunoaște efectul crizelor survenite, terenul cuantificărilor fiind disputat, deopotrivă, de existența a două realități, conceptualizate distinct: pe de o parte, „policriza”⁴¹ – o fază extrem de complicată, marcată de o sumă de solicitări (*criza euro*, *criza migrației*, *criza statului de drept*, *criza Brexit*, *criza pandemiei de COVID-19*, *criza Ucrainei* etc.), care, după momentul manifestării urma să se finalizeze, prevalând soluții pe termen lung; pe de altă parte, „permacriza”⁴² menționând blocaje care nu precizau semne de încheiere într-un interval viitor previzibil, cu puternic efect eroda(n)t. Războiul din Ucraina și cererile

⁴⁰ Manuel Müller, *EU Reform is back on the Agenda. The many drivers of the new debate on treaty change*, FIIA Briefing Paper, 363, May 2023.

⁴¹ Jonathan Zeitlin, Francesco Nicoli și Brigid Lafan, „Introduction: The European Union beyond the polycrisis? Integration and politicization in an age of shifting cleavages”, în *Journal of European Public Policy* 26 (7), 2019, pp. 963-976.

⁴² Fabian Zuleeg, Janis A. Emmanouilidis și Ricardo Borges de Castro, „Europe in the age of permacrisis”, în *European Policy Centre*, 11 March 2021, <https://www.epc.eu/en/Publications/Europe-in-the-age-of-permacrisis~3c8a0c>, accesat la data de 13 iunie 2025.

ulterioare de aderare la UE, depuse de către Ucraina, Moldova și Georgia, au re poziționat decisiv chestiunea extinderii UE pe agenda politică. Statele membre sunt, în mare, în consens în ceea ce privește evidența potrivit căreia ar fi în interesul geopolitic al UE să faciliteze aderarea „trioului asociat”, precum și a statelor din Balcanii de Vest, formule care ar fi sporit eterogenitatea Uniunii, dar care îi puteau spori exponențial și ineficiențele. Deloc întâmplător, Germania, Franța și Spania consideră reforma instituțională internă o condiție prealabil-indispensabilă pentru asigurarea faptului că UE poate continua să funcționeze cu 30, 35 sau mai multe state – în egală măsură în care, extinderile UE spre Est, din intervalul 2004-2013, au fost precedate de reforme majore ale tratatelor care au culminat cu Tratatul de la Lisabona⁴³.

Legătura dintre/între extindere și reforma internă devine nodul argumentativ privind schimbarea instituțională, subsumată parțial urgenței geopolitice (după un deceniu de stagnare a politicii de extindere în Balcanii de Vest, UE și-a erodat credibilitatea în rândul statelor candidate, fiind imperativă poziționarea ei favorabilă în a *atrage* noi membri): „(...) legătura dintre extindere și reformă a devenit semnificativă din punct de vedere politic, în sensul în care se pretează la un acord global între statele membre ale UE. Multe dintre guvernele care până acum au fost reticente în a îmbrățișa reforma instituțională sunt favorabile extinderii și invers. Acest lucru crește șansele unei *mari înțelegeri* care ar permite realizarea de progrese, în paralel cu mai multe dosare – cheie ale UE”⁴⁴.

Construcția proiectivă este axată pe imperativul urgent-necesar cu privire la actualizarea agendei politice a Comisiei Europene, demers subsumat „necesității de schimbare”⁴⁵, o tendință validată prin chiar cumulul de evaluări care certifică faptul că, în sine, contribuția creșterii economice la bunăstare este în declin, iar beneficiile nu sunt distribuite în mod echitabil. Acestea sunt cauzate de perturbările climatice, de procesul îmbătrânirii populației, al sărăciei și al excluziunii sociale etc., prin intervențiile dirijate de corectare a intereselor parti-

⁴³ Manuel Müller, *art. cit.*, p. 7.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ R. Hoekstra, (ed.), J. Barth, S. Bartolini, M. Biggeri, M. Burger, A. Ferrannini, L. Häikiö, T. Hirvilammi, R. Kaufmann, L. Rayner, K. Reuter, F. Sarracino, *A European Agenda to Navigate Uncertain Times. How to Steer the EU Towards Wellbeing for All, Now and in the Future*. A joint report by the coordinators and policy leads of Horizon Europe „Beyond-GDP” consortia SPES/ToBe/WISEHorizons/WISER/MERGE, 2024.

nice, a temerii de/la schimbare, a rezistenței pe care reformele o întâmpină, prin articularea unei „agende (...) holistice și transversale”⁴⁶. Relația care se cere aprofundată este aceea între *leadership*-ul european (prin coordonarea orizontală a politicilor) și suma de politici, de legislație și procese de guvernanță deja implementate, prin consolidarea setului de instrumente pentru politici, regândirea *pattern*-urilor capabile să evalueze compromisurile și detentele sinergice (prin colaborare cu ONU, OCDE, Banca Mondială și FMI) și aprofundarea legăturii dintre/între politici-previziuni și măsurile de evaluare aplicate impactului bunăstării, al incluziunii și al durabilității.

La nivel de recomandări se insistă asupra unui model sistemic de matrici necesare pentru a crea repere internaționale viabile, prin reformarea cadrului de guvernanță socio-economic al UE, printr-o orientare coerentă înspre obiective și guvernanța axată pe acestea, cu o monitorizare performantă și o legătură stabilită/stabilă și aprofundată cu cadrele de guvernanță existente.

Tematic, sunt propuse 13 puncte vizând, în particular, repere precum: bunăstarea incluzivă; egalitatea de șanse; ocuparea forței calitative de muncă; protecția și incluziunea socială cu rol în bunăstarea durabilă; tranziția ecologică echitabilă și economia circulară; autonomia strategică; pacea și stabilitatea demografică, dublate de un cadru favorabil transformărilor și unei misiuni explicit trasate în domeniul economic și financiar; politica industrială rezistentă și competitivitatea durabilă; finanțe transformative; infrastructură, servicii, cercetare și inovare de/în perspectivă; comunicare publică eficientizată; colaborare inter-sectorială, public-privat și guvernanță, pe mai multe niveluri; democrația participativă și colaborarea globală⁴⁷.

Cu referire explicită la proiectul Agendei strategice din aprilie 2024, există perspective angaja(n)te⁴⁸ care se raportează la acesta considerându-l o „ocazie ratată, care a generat mari îngrijorări cu privire la lipsa de claritate și de determinare în a valorifica realizările UE, în special, oferta verde europeană și accelerarea acțiunilor în lumina crizelor multiple interconectate cu care se confruntă continentul și lumea, în general”⁴⁹. Input-ul oferit nu neagă reușitele versiunii preliminare

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 35.

⁴⁸ A se vedea, spre exemplu, *Input to the EU Strategic Agenda 2024-2029*, 14 June 2024, CAN Climate Action Network, <https://caneurope.org/content/uploads/2024/06/CAN-Europe-Input-Strategic-Agenda-14-June.pdf>, accesat la data de 13 iunie 2025.

⁴⁹ *Ibidem*.

din data de 12 iunie 2024, considerând că aceasta ar conține/deține aspecte îmbunătățite, insuficiente însă în a conferi „o direcție clară pentru o tranziție rapidă către o Europă fără combustibili fosili, echitabilă din punct de vedere social și neutră din punct de vedere climatic”⁵⁰. Demersul critic este subliniat inclusiv în și prin Scrisoarea comună adresată Consiliului Uniunii Europene și statelor membre, semnată de un număr de douăzeci de organizații europene, având ca solicitare explicită asigurarea că Agenda „menține ambițiile sociale și de sănătate la un nivel ridicat, drept condiție prealabilă pentru realizarea unei Europe puternice, dinamice, competitive și coezive”⁵¹.

Pandemia COVID-19 este considerată punctul-barometru al conjugării sistemelor de sănătate și de protecție socială, solide și reziliente, reafirmându-se necesitatea elementului proiectiv, în sensul în care Agenda ar propune „o Uniune Europeană *pregătită pentru viitor* (s.n.), cu sisteme de securitate socială și de sănătate rezistente și durabile, care să servească prosperității economice”⁵², în prelungirea consolidării unui proiect de agendă (o Europă neutră climatic, ecologic, echitabilă și socială) afirmat de către UE, în cadrul Agendei strategice anterioare (2019-2024). Scrisoarea susține cu claritate faptul că: „(...) dimensiunile sociale și de sănătate sunt de cea mai mare importanță și ar trebui să li se acorde atenția necesară la nivelul UE, la fel și cetățenilor UE (...). Prin urmare, solicităm ca aceste priorități să fie incluse în Agenda Strategică 2024-2029 și viitorii factori de decizie să ofere răspunsuri adecvate pentru o Europă socială cu adevărat centrată pe cetățeni și bazată pe solidaritate”⁵³.

Georg Riekes și Paweł Świeboda⁵⁴ plasau paradigmatic Uniunea Europeană în cea de a treia perioadă a istoriei economice europene (prima localizată de la începutul proiectului de integrare, până în anul 1989, și cea de-a doua poziționată din anul 1989, până în anii 2010, marcată atât de cea mai mare extindere, cât și de globalizare), individualizate prin chiar multiplele *unde conflictuale și de șoc* resimțite, demersul de apărare al intereselor europene și de colaborare globală

⁵⁰ *Ibidem.*

⁵¹ *Ibidem.*

⁵² *Ibidem.*

⁵³ *Ibidem.*

⁵⁴ Georg Riekes și Paweł Świeboda, „Europe’s Make-or-Break Moment Putting Economic Security at the Heart of the EU’s 2024-2029 Strategic Agenda”, în *European Policy Centre*, 7 februarie 2024, https://epc-web-s3.s3.amazonaws.com/content/PDF/2024/Economic_Security_Discussion_Paper.pdf, accesat la data de 1 iulie 2025.

extinsă fiind stimulii relevanți pentru concluziile acțional-strategice și pentru adoptarea modelului avut în vedere. Securitatea economică devine, în acest context, nodul schimbării explicite de paradigmă, concept-realitate validat de și prin „relația simbiotică dintre competitivitate și agenda de securitate“, afirmat prin chiar propunerea privind Strategia Europeană de securitate economică semnată la jumătatea anului 2023, de către Comisia Europeană și Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe.

Detenta este considerată echivalenta unei abordări primordiale, necesare a fi integrate ciclului politic al UE, în intervalul 2024-2029, printr-o serie de elemente imperative. Primul are în vedere *marker-ul geopolitic* înstăpânit de confruntare, de intensificarea concurenței geoeconomice globale, de sporirea rivalității dintre SUA și China, de pandemia COVID-19, de agresiunea Rusiei asupra Ucrainei și de războiul din Orientul Mijlociu⁵⁵. Cel de-al doilea vizează poziționarea explicită în direcția anticipării unui nou echilibru economic, prin reconsiderarea relațiilor cu China, certificând o Europă lipsită de un anume interes în a contribui activ la vreo politică de decuplare, dar, din contră, fiind poziționată activ în contextul favoriza(n)t al politicilor de deschidere. Sintagma *mai-puțin-globalism* ar presupune spre adaptare „o corecție semnificativă, dar nu o ruptură completă a interacțiunii economice globale“, demers echivalat cu reducerea riscurilor, prin „creșterea Europei din interior spre exterior și, poate chiar mai important, prin transformarea dependențelor, din puncte de sprijin securizate, în relații economice globale“⁵⁶. Cel de-al treilea aspect valorizează tripla tranziție *ecologică – digitală – [de] securitate economică*, realitate conjugată care reclamă imperativ „utilizarea instrumentelor defensive autonome, combinate cu aplicarea ofensivă a subvențiilor și a politicilor industriale și cu noi forme de cooperare bilaterală și multilaterală. Este în joc o nouă paradigmă a politicii de securitate economică, de utilizare simultană a instrumentelor economice și a politicii externe de securitate“⁵⁷.

Ralf Drachenberg⁵⁸ sintetizează direcțiile Agendei strategice 2024-2029, într-/printr-un demers comparativ cu dispunerile Agendei

⁵⁵ *Ibidem*, p. 6.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 7.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ Ralf Drachenberg, „Strategic Agenda 2024-2029: Continuity or paradigm shift?“, 29 iulie 2024, <https://ephtinktank.eu/2024/07/29/strategic-agenda-2024-2029-continuity-or-paradigm-shift/>, accesat la data de 1 iulie 2025.

strategice 2019-2024, conexiune care imprimă, cu plus-semnificație, detenta actuală. Semnificația relevantă este aceea a continuității, registrul schimbării evidențiind importanța acordată securității, apărării și extinderii, dar și completării cu un set de obiective recente, vizând competitivitatea UE și importanța democrației (în interiorul Uniunii și în relațiile cu statele terțe), în intervalul vizat – 2024-2029 – capitolul menționat fiind investit, *pentru prima dată*, cu specificații de direcție prioritară. În seria aspectelor distincte se înscrie și diminuarea atenției acordate problemelor și problematicilor referitoare la climă și la mediu. Evaluativ, Ralf Drachenberg consideră că, în același registru comparativ, „mai puțin de 20% dintre aspectele de politică sunt complet noi, chiar dacă lungimea documentului Agendei strategice a crescut cu 25%“, afirmație care lasă să se (între)vadă felul în care și prin care, în cheie deductiv-logică, prioritățile anterioare ale UE rămân relevante, acestea implicând remodelarea sau reajustarea și nu regândirea integrală a proiectului: „(...) multe dintre elementele adăugate par a fi o reiterare a aspectelor politice abordate de către Consiliul European, în concluziile sale din ultimii 5 ani. Astfel, documentul pare a fi o colecție de poziții convenite anterior, mai degrabă decât un nou set de orientări. În timp ce impactul războiului Rusiei împotriva Ucrainei și schimbarea contextului geopolitic au alimentat noua Agendă Strategică, alte probleme majore din ultimii ani, precum sănătatea și energia, sunt menționate mai puțin explicit decât ar fi fost de așteptat, având în vedere gravitatea crizelor cu care s-a confruntat UE”⁵⁹.

România și prioritățile UE (2024-2029)

Aserțiunile pe care Președintele Consiliului European, Charles Michel, le livra punctual și punctat, din chiar laboratorul de lucru al consultărilor privind Agenda Strategică 2024-2029, desfășurate la București⁶⁰, reafirmă explicit statutul de orientare strategică îndreptată în direcția unui răspuns proiectat și angaja(n)t, care vizează dificultatea contextului geopolitic, marcat de războiul Rusiei împotriva Ucrainei, de insecuritate și de instabilitate. Cadrele-reper formulate explicit și in-

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ „Interviu exclusiv cu președintele Consiliului European, Charles Michel: Europa are nevoie de o industrie de armament puternică“, 5 aprilie 2024, 13:14, <https://tvrinfo.ro/interviu-exclusiv-cu-presedintele-consiliului-european-charles-michel-europa-are-nevoie-de-o-industrie-de-armament-puternica/>, accesat la data de 1 iulie 2025.

tensificate vizează, pe de o parte, exactitatea demersului de conlucrare, orientat în sensul proliferării sistemului de întărire al apărării europene, al unui plus de siguranță și de cooperare, în susținerea industriei europene de apărare menită a-i spori acesteia influența și de a-i garanta siguranța; pe de altă parte, se evidențiază parcursul continuator, ilustrat prin în aprofundarea dezvoltării situației economice și prin asigurarea performanței domeniului energetic.

Direcțiile proiectate reconfirmă existența a două dimensiuni-de-proiect definitorii, identificate în intervalul de acțiune strategică. Primul proiect urgent, de ordin imediat, vizează continuarea susținerii Ucrainei, cu un pachet adițional de 50 de miliarde de euro, completând cele 90 de miliarde mobilizate, UE finanțând – în premieră – livrarea de arme Ucrainei. Pe termen scurt, obiectivul imediat își propune încurajarea fabricilor europene în sporirea exponențială a capacităților de producție. Pe termen mediu și lung se consideră necesară elaborarea unei strategii cu un plus de investiții în sectorul apărării, având ca repere predictibilitatea, contractele fixe și implicarea Băncii Europene de Investiții.

Atuurile numite însumează auto-definirea UE drept putere economică, prin chiar cele 450 de milioane de cetățeni-consumatori, prevăluând un cadru teoretic dezvoltat și dedicat triadei *standarde – principii – reguli*, dar și o practică-model centrată pe protecția mediului și pe cea socială. Punctele nevralgice se regăsesc în deficitul de reguli echitabile, în lipsa de filtre interne, în corpus-ul Pieței Unice, dar și în relațiile extins-globale. Spre exemplu, China, prin subvenționarea masivă a propriilor întreprinderi, provoacă o serie de dificultăți întreprinderilor europene, iar Statele Unite, prin aplicarea unui plan masiv de subvenții, în sectorul tehnologiilor verzi, dispun de un impact cuantificabil în ceea ce privește dezvoltarea europeană. Corectarea și/sau diminuarea dezavantajelor menționate reclamă articularea unei strategii comune în materie de investiții private, prin eliminarea barierelor și a segmentărilor perpetuate⁶¹.

Agenda reafirmă extinderea drept act strategic major, prin revitalizarea procesului care implică Balcanii de Vest, cu o integrare graduală, cu accelerări ritmice în cazul Ucrainei, Republicii Moldova și Georgiei. România și Bulgaria sunt menționate privind demersul de accedere parțială (la acel moment!) în spațiul Schengen, spețe care reafirmă

⁶¹ *Ibidem*.

evidența potrivit căreia migrația continuă să reprezinte un element pivota(n)t al Agendei strategice 2024-2029⁶².

În cadrul Reuniunii de lucru dedicate pregătirii Agendei strategice a UE de la Palatul Cotroceni (desfășurată la data de 3 aprilie 2024, cu participarea premierilor Belgiei – Alexander de Croo, Ungariei – Viktor Orbán, și Croației – Andrej Plenković), declarațiile Președintelui României, Klaus Iohannis și ale Președintelui Consiliului European, Charles Michel, au indicat o serie de probleme, de proiecții comun-asumate. Pe de o parte, conlucrarea, depășirea dificultăților, triplul registru al priorităților (securitate – stabilitate – prosperitate), depășirea dificultăților și afirmarea intereselor comune, dispunând un set de măsuri operaționale, denotă inclusiv apărarea principiilor și a valorilor democrației (Charles Michel). Pe de altă parte, s-a certificat felul în care Summit-ul de la Sibiu a pus bazele actualei Agende strategice a UE, urmând liniile trasate prin Declarația de la Granada, cu priorități recunoscute în *securitate – apărare – extindere*, Pieței Unice recunoscându-i-se statutul de pilon fundamental, prin stimularea competitivității și prin atribuirea unor condiții echitabile de concurență (Klaus Iohannis)⁶³.

Relevanța României dispune de un plus valoric, în sensul în care Agenda Strategică 2019-2024 se revendică de la/din prima Președinție a României la Consiliul UE, ca semn de *reflecție* în Summit-ul liderilor europeni de la Sibiu (9 mai 2019), reper poziționat în noua abordare a lui Charles Michel, privind definirea Agendei strategice, avându-i invitați pe liderii statelor membre ale UE, la o serie de dineuri restrânse, organizate în decursul lunii noiembrie (2023), la Berlin, la Copenhaga, la Zagreb și Paris. Deloc întâmplător, componența în sine este una strategică, însumându-i pe Președintele Consiliului European, pe doi lideri cu/de vechime europeană – Klaus Iohannis și Andrej Plenković –, și pe liderii statelor care se succed la Președinția Consiliului UE – Premierul belgian, Alexander de Croo și Premierul maghiar, Viktor Orbán⁶⁴.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ „Charles Michel, la București: Vă felicit pentru pașii importanți făcuți în direcția aderării la Schengen. Sunt convins că veți face pași suplimentari în acest sens“, 3 aprilie 2024, 10:36 (actualizat 3 aprilie 2024, 21:02), <https://tvrinfo.ro/klaus-iohannis-si-charles-michel-gazduiesc-o-reuniune-de-lucru-dedicata-pregatirii-viitoarei-agende-strategice-a-ue/>, accesat la data de 1 iulie 2025.

⁶⁴ Robert Lupițu, „Klaus Iohannis: Viitoarea agendă strategică UE trebuie să se concentreze pe consolidarea construcției europene privind securitatea, apărarea și extinderea Uniunii“,

Momentul Summit-ului de la Sibiu reunea patru domenii strategice extinse, de la consolidarea bazei economice și sociale, cu accent pe tranziția ecologică și digitală, pe competitivitate, inovare și sănătate, la abordarea provocării energetice și la consolidarea capacităților de securitate și de apărare, până la aprofundarea angajamentului global, plasând „extinderea UE în centrul dezbaterilor“, în actul de a decide tipul de putere geopolitică, asumat de Europa, Summit-ul de la Sibiu fiind echivalat „procesului de reflecție strategică privind extinderea UE“⁶⁵.

Declarația Consiliului European de la Granada din octombrie 2023 (între)vedea, punctual, prin extinderea UE, „o investiție geostrategică“, Consiliul European din decembrie 2023 dispunând pregătirea și parcursul în/din momentul aderării, printr-o înaintare-în-paralel, cu abordări graduale – „reformarea internă a UE *mai întâi* (s.n.) și extinderea Uniunii *după ce* (s.n.) blocul instituțional european va fi pregătit“⁶⁶. Tocmai în acest sens, „Comisia Europeană a propus o reformă *pre-extindere* a Uniunii Europene, prin care statele candidate la aderare, între care Ucraina, Republica Moldova și țările din Balcanii de Vest, să fie integrate *gradual* în Piața Unică a UE, în timp ce urmează negocierile aferente procesului de aderare, iar, în paralel, să fie reformat sistemul decizional al UE, prin înlocuirea unanimității cu votul cu majoritate calificată, pentru ca deciziile să nu mai fie blocate, în special, în domeniile fiscale, de politică externă și de securitate comună“⁶⁷.

Angajamente acționale

Angajamentul României la nivelul Uniunii Europene este subsumat imperativului de „consolidare al construcției europene“, demers vizând cu precădere domeniile de securitate și de apărare, prioritate reafirmată și ax pentru procesul de extindere al UE, orizont receptat drept investiție strategică, pe termen lung, în securitatea comună. Afirmatia-declarație a Președintelui K. Iohannis acordă un plus valoric conectivității, subliniind rolul strategic pivota(n)t al Mării Negre, dar și principiul vectorului de aprofundare al integrării în interiorul Uniunii.

caleuropeana.ro, 3 aprilie 2024, <https://www.caleaeuropeana.ro/klaus-iohannis-viitoarea-agenda-strategica-ue-trebuie-sa-se-concentreze-pe-consolidarea-construcției-europene-privind-securitatea-apararea-si-extinderea-uniunii/>, accesat la data de 1 iulie 2025.

⁶⁵ *Ibidem*.

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ *Ibidem*.

Piața Unică este reafirmată drept pilon fundamental al proiectului european și instrument aprofundat necesar consolidării creșterii și rezilienței, în sine, construct menit a amortiza șocurile externe resimțite. Reperele menționate se referă la „stimularea competitivității, menținerea coeziunii în cadrul pieței interne și condiții echitabile de concurență”⁶⁸.

Deloc întâmplător, în contextul acestei stări de fapt, Agenda Strategică devine proiectul capabil a sublinia „unitatea și angajamentul comun al statelor membre de a găsi soluții la problemele prioritare pentru cetățeni și de a întări Uniunea într-un moment-cheie al existenței sale”⁶⁹. Ceea ce prevalează discursiv consistă tocmai în aducerea dimpreună a stării de fapt actuale cu detenta proiectivă și experiența trecută, coordonatele trecut – prezent – viitor fiind direcționate înspre articularea unei „Uniuni pentru o nouă realitate economică și geopolitică”⁷⁰.

Vectorii acționali ai României în cadrul UE trasează punctual și angaja(n)t „consolidarea proiectului european, a coeziunii și a unității între statele membre”, demers certificat și aplicat inclusiv prin susținerea obiectivelor majore, parte componentă a documentelor strategice europene (Agenda Strategică, Strategia Globală a UE etc.)⁷¹.

Prin raportare la Agenda Strategică a UE dedicată intervalului 2019-2024, profilul României era definit ca fiind unul nodal, angajat, pro-activ și pro-european, cu interes explicit în punctele stabilite demonstrând consolidarea rezilienței Uniunii în fața crizelor, cooperarea europeană în domeniul sănătății, măsurile de contracarare a efectelor sociale și economice ale pandemiei, precum și sporirea capacității Uniunii de a articula un răspuns comun, prompt și eficient la crize.

Angajamentele asumate făceau referire la un cumul de măsuri explicite: [în contextul crizei sanitare] crearea unui cadru care să faciliteze coordonarea activă, inclusiv la nivel trans-sectorial, printr-o dinamică accelerată a schimbului de informații și a armonizării practicilor, spre eficientizare a procesului decizional; [în ceea ce privește deciziile de la nivel UE] crearea culoarelor („verzi”) de tranzit pentru transportatorii de mărfuri și cetățeni, asigurarea protecției lucrătorilor sezonieri români în statele membre, repatrierea cetățenilor europeni din state

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ Ministerul Afacerilor Externe, „Priorități ale României în UE”, Martie 2021, <https://mae.ro/print/1579>, accesat la data de 13 iunie 2025.

terțe și urgentarea adoptării de măsuri în domeniul economic; [la nivelul redresării economice] promovarea rolului major al Politicii de Coeziune și al Politicii Agricole Comune, de valorizare a componentei de granturi; participarea la demersul comun de consolidare al pieței interne, al creșterii economice și al ocupării forței de muncă; interesul acordat afacerilor sociale și schimbărilor climatice și a celor din domeniul digital; [cu interes afirmat la nivel extern] promovarea obiectivului național strategic de aderare la spațiul Schengen, consolidat și pe deplin funcțional, la Zona Euro, susținerea politicii de extindere, a politicii de vecinătate, a Parteneriatului Estic și a parcursului european al statelor estice, cu precădere al Republicii Moldova și susținerea unui parteneriat transatlantic solidificat.

Provocări reflexive

Dezideratul 2019-2024 devine, pentru intervalul 2024-2029, un punct de reper continuator, pe de o parte, prin reafirmarea faptului că Agenda Strategică a Uniunii Europene se revendică de la Summit-ul informal de la Sibiu, cel care a pus bazele actualei Agende Strategice a Uniunii, și, pe de altă parte, prin adăugarea reperelor-în-acțiune unui act/exercițiu de *reflecție* comună, privind cumulum de provocări existente: războiul din Ucraina, pandemia de COVID-19, criza energetică, dezastrele naturale determinate de schimbările climatice, migrația ilegală sau amenințările hibride⁷².

Dacă angajamentele României urmează direcția necesar-afirmată, contextul actual reclamă un set de revalorizări în schimbare – „Astăzi însă avem o schimbare esențială raportată la situația de acum cinci ani, ne aflăm într-un context regional și internațional afectat de războiul Rusiei împotriva Ucrainei, de consecințele multiple ale acestui război de agresiune”⁷³ –, realitate contextuală care reclamă „(...) în premieră,

⁷² Ana Petrescu, „Klaus Iohannis: România este profund angajată în avansarea tuturor priorităților UE pentru perioada 2024 – 2029”, în *News.ro*, 3 aprilie 2024, <https://www.news.ro/politic-intern/klaus-iohannis-romania-este-profund-angajata-in-in-avansarea-tuturor-prioritatilor-ue-pentru-perioada-2024-2029-1922401103462024041921546684>, accesat la data de 2 iulie 2025.

⁷³ „Klaus Iohannis, la reuniunea Consiliului European: Agenda Strategică trebuie să reflecte angajamentul comun de a continua eforturile în direcția unei Uniuni mai puternice, mai reziliente și mai influente la nivel internațional”, în *News.ro*, 28 iunie 2024, <https://www.news.ro/politic-intern/klaus-iohannis-reuniunea-consiliului-european-agenda-strategica-reflecte-angajamentul-comun-continua-eforturile-directia-unei-uniuni-puternice-reziliente-influente-nivel-international-1922402428482024060721646420>, accesat la data de 13 iulie 2025.

să realizăm acest exercițiu de *reflecție comună* (s.n.) pe fondul unui război desfășurat în imediata noastră vecinătate, la granițele Uniunii Europene⁷⁴. Recursul reflexiv exprimă „nevoia de acțiune pe multiple paliere și nevoia de coordonare”⁷⁵, inițiativă care este atribuită laboratorului de gândire și de acțiune de la Sibiu – „(...) în spiritul imprimat acestui exercițiu de reflecție *încă* (s.n.) de la Sibiu, trebuie să rămânem angajați să depunem împreună toate eforturile pentru a ne proteja valorile, spiritul european și democrația (...) totul pentru a deveni mai puternici în următorii cinci ani”⁷⁶, caracteristică dinamică, prioritară care afectează, inclusiv, procesul de extindere al UE, considerat o investiție strategică, de lungă durată, în securitatea comună.

Detenta continuatoare imprimă cu plus-sens, deopotrivă, angajamentele României, dar și provocările reflexive stabilite, în sensul în care dezbaterea se poziționează pe ax-ul deschis prin Declarația de la Granada (octombrie 2023), reper/linie de start a procesului de definire a orientărilor și a priorităților strategice, inclusiv, pentru intervalul 2024-2029, orizont care identifică și situează pivota(n)t, ca teme relevante, securitatea și apărarea, extinderea, statutul global al Uniunii Europene, reziliența și competitivitatea, energia și migrația.

Afirmația Președintelui K. Iohannis este una explicită, în acest sens – „România este *profund angajată* (s.n.), în fiecare zi, în avansarea tuturor acestor priorități ale Uniunii și putem contribui semnificativ la acest proces, inclusiv pe baza experienței noastre ca stat care a aderat mai recent și care se află în imediata vecinătate a războiului din Ucraina”⁷⁷. Provocările reflexive se recunosc explicit în forma/formula unor „discuții de substanță, care vor modela acest amplu exercițiu și vor scoate în evidență unitatea noastră și angajamentul comun de a găsi soluții la problemele prioritare pentru cetățenii noștri și de a întări Uniunea într-un moment-cheie în existența sa. Ne așteaptă provocări majore, dar avem și lecțiile învățate (...)”⁷⁸.

⁷⁴ *Ibidem.*

⁷⁵ *Ibidem.*

⁷⁶ *Ibidem.*

⁷⁷ *Ibidem.*

⁷⁸ *Ibidem.*

*În loc de concluzii:
perspective reflexiv-proiective în/pe Agendă*

Agenda Strategică nu reprezintă un document singular sau izolat, ci este indicat a fi receptată drept parte integrantă a unui proces, dispus proiectiv și continuator, cu obiective generale, ulterior (la intervale) dezvoltate și ajustate, interconectate cu obiectivele politice de finanțare și cu resursele proprii, cele pe care Agenda Strategică le menționează explicit, interrelaționându-le felului în care Comisia va elabora programul legislativ. Fundamentându-se tocmai pe direcțiile acesteia, evaluativ, Concluziile din iunie sunt proiectate într-o notă încurajatoare – de la Ucraina și Orientul Mijlociu, la reforma internă, fără a viza modificarea Tratatului, ci îmbunătățirea guvernantei UE⁷⁹.

În imediata lansare a Agendei Strategice, există două Rapoarte care se cer menționate, fiind dedicate extrapolării (con)textuale discutate.

Primul îi aparține lui Mario Draghi⁸⁰, interesat de (am)plasarea competitivității într-o detentă proiectivă, de corectare a îngrijorării (*inconvenientelor* – termenul-concept pe care îl agreează M. Draghi!) europene cu privire la ritmia încetinită a creșterii economice, pe fundalul propunerilor vizând variatele strategii de creștere, tendința menționată reprezentând un act constant și reafirmat. Starea de fapt demarează de la decalajul adâncit în ceea ce privește PIB-ul în UE și în SUA, în sensul în care, începând cu anii 2000, venitul real este unul dublat în SUA, prin comparație cu UE. Dacă fundamentele arhitecturale ale proiectului păreau stabili(n)te – cu recurs la afirmația-stindard a unei paradigme globale care decreta faptul că „într-o lume cu o geopolitică stabilă, nu există niciun motiv de îngrijorare cu privire la creșterea dependențelor față de statele pe care ne așteptam să ne rămână prietene”⁸¹ – realitatea intervalului lasă să se (între)vadă finalizarea perioadei de creștere accentuată a comerțului mondial, prin evaluarea concurenței crescute cu care se confruntă companiile din UE, pierderea Rusiei drept furnizor de energie prioritar, ratarea/decalajul resimțit în ceea ce privește revoluția digitală, certificând faptul că dependențele sunt sinonime vulnerabilităților: „UE intră în prima perioadă din istoria

⁷⁹ Jim Cloos, *The Strategic Agenda 2024-29: A Beginning, Not An End*, June 2024, TEP SA, <https://tepsa.eu/wp-content/uploads/2024/06/Editorial-June-2024.pdf>, accesat la data de 13 iulie 2025.

⁸⁰ Mario Draghi, *The future of European competitiveness. Part A. A competitiveness strategy for Europe* și *The future of European competitiveness. Part B. In-depth analysis and recommendations*, September 2024, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2025.

⁸¹ Mario Draghi, *The future of European competitiveness Part A., op. cit.*

sa recentă în care creșterea economică nu va fi susținută de creșterea populației. Până în anul 2040, se preconizează că forța de muncă va scădea cu aproape 2 milioane de lucrători în fiecare an. Va trebui să ne bazăm mai mult pe productivitate pentru a stimula creșterea. Dacă UE și-ar menține rata medie de creștere a productivității din anul 2015, acest lucru ar fi suficient doar pentru a menține PIB-ul constant până în anul 2050 – într-un moment în care UE s-ar confrunta cu o serie de noi nevoi de investiții care vor trebui finanțate printr-o creștere mai mare⁸².

Raportul evaluativ propus de către M. Draghi urmează linia *reflexivă* a provocărilor menționate, așezate sub sensul avertiza(n)t al proiecției potrivit căreia, „dacă Europa nu poate deveni mai productivă, vom fi forțați să alegem. Nu vom putea deveni, în același timp, un lider în noile tehnologii, un far al responsabilității climatice și un jucător independent pe scena mondială. Nu vom putea să ne finanțăm modelul social. Va trebui să reducem unele, dacă nu toate, ambițiile noastre⁸³. Semnificația proiectivă numită este așezată sub stindardul unei *provocări existențiale*, raportate la suma valoric-durabilă europeană – *prosperitate, echitate, libertate, pace și democrație* – toate acestea nesupuse vreunui compromis, parte a rațiunii de a fi a Europei, și posibil a fi perpetuate doar prin creșterea productivității în raport cu echitatea și incluziunea socială.

Dezideratul este așezat de către M. Draghi în corpus-ul corectării a trei puncte/repere relevante, pe care le consideră tributare unui grad ridicat de generalitate și de generalizare, poziționate în „sisteme solide de educație și de sănătate și state sociale robuste“, ratând însă transformarea acestora „în industrii productive și competitive pe scena globală“⁸⁴.

În primul rând, recomandările emise au în vedere un set punctual și punctat de elemente, recunoscute în: eliminarea decalajului de inovare în raport cu SUA și China, în special, privind tehnologiile avansate; ieșirea Europei din staza bloca(n)tă a unei lipse de dinamism, prin structuri industriale statice; găsirea de metode funcționale pentru actul de transformare al inovației în comercializare, prin corectarea sau renunțarea la reglementările inconsistente și restrictive; depășirea stazei „tehnologiilor și industriilor de mijloc“.

În al doilea rând, importanța acțională este acordată decarbonizării și competitivității, prin integrarea tehnologiei incluziunii sociale, arti-

⁸² *Ibidem*, p. 5.

⁸³ *Ibidem*.

⁸⁴ *Ibidem*.

culând un plan funcțional de transfer al beneficiilor decarbonizării în/spre utilizatorii finali, fără a omite raportarea și în acest domeniu la China.

În al treilea rând, creșterea securității și reducerea dependențelor, printr-o „politică economică externă” autentică a UE, îi individualizează constructului arta proprie de a guverna, prin coordonarea acorurilor comerciale preferențiale și a investițiilor directe cu state avansate în resurse, prin acumularea de stocuri în domenii critice și prin crearea de parteneriate industriale apte a securiza lanțul de aprovizionare cu/în tehnologii cheie, prin depășirea fragmentării industriei de apărare, prin standardizarea și interoperabilitatea echipamentelor, cele care pot augmenta capacitatea Europei de a acționa drept putere coezivă⁸⁵.

Blocajele/pietrele de poticnire rezidă în lipsa de concentrare, prin formularea de obiective comune nesuținute de/prin priorități clare sau de acțiuni politice concrete, de fragmentarea pieței unice, de risipirea prin instrumente naționale variate a resurselor comune, dar și de necoordonare în segmentele cu plus-relevanță (cu trimitere la politici combinatorii – de la cele fiscale la acelea comerciale sau economice). Concluziile pe care le emite Raportul avertizează punctual cu privire la faptul că, „deși Europa trebuie să avanseze cu Uniunea Piețelor de Capital, sectorul privat nu va putea suporta finanțarea investițiilor fără sprijinul sectorului public” și că, există o relație de co-dependență, recunoscută în felul în care, „cu cât UE este mai dispusă să se reformeze pentru a genera o creștere a productivității, cu atât spațiul fiscal va crește și cu atât va fi mai ușor pentru sectorul public să ofere acest sprijin”⁸⁶.

Cel de-al doilea Raport este acela al lui Enrico Letta⁸⁷, drept demers de regândire al actualizărilor Pieței Unice, considerate produs al unei perioade/etape în care atât UE, cât și spațiul global reprezentau variabile reduse și simplificate, mai puțin integrate, iar actorii-cheie de astăzi nu erau prezenți/activi. De aici, necesitatea unei strategii *oportune, inteligente și îndrăznețe* pentru viitorul Pieței Unice, drept parte a legislaturii europene a intervalului 2024-2029, apte să marcheze procesul transformativ al Pieței într-o veritabilă „piață europeană”, de plus-consolidare a rolului său de motor al dezvoltării durabile. Schimbările decisiv-modifica(n)te ale spațiului european în raport cu acest deziderat, vizează nivelul integrării, recursul la *viteză, securitate*

⁸⁵ *Ibidem*, pp. 6-7.

⁸⁶ *Ibidem*, pp. 8-9.

⁸⁷ Enrico Letta, *Much more than a Market. Speed, Security, Solidarity Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens*, April 2024.

și *solidaritate*, reclamând accelerarea și, deopotrivă, simplificarea operațională a convergenței legislației naționale și a recunoașterii reciproce.

Poziția/postura europeană recentă s-a materializat prin Declarația de la Versailles (martie 2022), prin Declarația de la Granada (octombrie 2023) și Strategia de Securitate Economică a Comisiei Europene actualizată, fizionomie structurală reconfigurată prin chiar adăugarea unei a patra dimensiuni dedicate Pieței Unice, aceea de integrare a factorilor de cercetare și de inovare în nucleul acesteia, „promovând un ecosistem în care difuzarea cunoștințelor propulsează atât vitalitatea economică, progresul societal, cât și iluminarea culturală”, cu miză directă în domenii precum cercetarea și dezvoltarea, utilizarea datelor, competențe, inteligența artificială, calculul cuantic, biotehnologia, biorobotica și spațiul și, cu precădere, în sectorul sănătății⁸⁸.

România este individualizată explicit în corpus-ul demersului raportor numită de două ori.

În primul rând, aceasta este integrată direcției/recomandării ca UE să se angajeze într-o cooperare reciproc avantajoasă cu partenerii energetici fiabili în domeniul infrastructurii energetice transfrontaliere la scară largă, prin intermediul proiectelor consolida(n)t-modernizatoare de interconectare a conductelor din Africa de Nord cu/către Italia, Austria și Germania, pentru a facilita transportarea hidrogenului sau a energiei electrice verzi din statele de pe țărmul est-mediteraneean către statele UE sau peste Marea Neagră către *România* (s.n.), Ungaria, element decretat decisiv nu doar pentru implementarea obiectivelor vizând tranziția verde, cât și pentru reperiile acționale de stabilizare și stabilitate politică⁸⁹.

În al doilea rând, Raportul reiterează opunerea fermă la orice încercare de a limita libertatea de circulație între statele membre, cu referire in/exclusivă la restricțiile tehnice privind rutele și transportul rutier, de suspendare a Acordului Schengen, recomandându-se eliminarea controalelor la frontierele terestre interne dintre Bulgaria, *România* (s.n.) și alte state, demers decretat imperativ pentru anul 2024⁹⁰. Direcția proiectivă numită devine un punct acțional (înde)plinit, certificat de/prin aderarea deplină a României la Spațiul Schengen, în chiar graficul temporar avut în vedere (1 ianuarie 2025), stare de fapt/de drept care confirmă – dincolo de mizele *reflexive* ale demersului! – realitatea în plină desfășurare/acțiune a Agendei Strategice.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 7.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 68.

⁹⁰ *Ibidem*, p. 83.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ (SELECTIV):

- Abbott, K. W., D. Snidal, „International “Standards“ and International Governance“, în *Journal of European Public Policy*, 8(3), 2001, pp. 345-370.
- Arnall, A., D. Wincott (eds.), *Accountability and Legitimacy in the European Union*, Oxford University Press, Oxford and New York, 2002.
- Attractiveness of Europe Agenda for Action 2024-2029*, AmCham EU, 2024.
- Bache, I., M. Flinders (eds.), *Multi-level Governance*, Oxford University Press, Oxford and New York, 2004.
- Baumgartner, F. R., C. Green-Pedersen, B. D. Jones (eds.), „Special Issue: Comparative Studies of Policy Agendas“, în *Journal of European Public Policy*, 13(7), 2006.
- Birkland, T. A., „Focusing Events, Mobilization, and Agenda Setting“, în *Journal of Public Policy*, 18(1), 1998, pp. 53-74.
- „Charles Michel, la București: Vă felicit pentru pașii importanți făcuți în direcția aderării la Schengen. Sunt convins că veți face pași suplimentari în acest sens“, 3 aprilie 2024, 10:36 (actualizat 3 aprilie 2024, 21:02), <https://tvrinfo.ro/klaus-iohannis-si-charles-michel-gazduiesc-o-reuniune-de-lucru-dedicata-pregatirii-viit-oarei-agende-strategice-a-ue/>.
- Cloos, J., *The Strategic Agenda 2024-29: A Beginning, Not An End*, June 2024, TEPSA, <https://tepsa.eu/wp-content/uploads/2024/06/Editorial-June-2024.pdf>.
- Conference on the Future of Europe: Report on the final outcome*, 9 May 2022, <https://prod-cofe-platform.s3.eucentral1.amazonaws.com/qtde64rjnkda5u2j54ocssxyn9w>.
- Consiliul European, „Agenda strategică 2024-2029“, <https://www.consilium.europa.eu/ro/european-council/strategic-agenda-2024-2029/>.
- Consiliul European, „Scrisoarea președintelui Michel privind următoarea agendă strategică“, <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2023/06/24/letter-from-president-michel-on-the-next-strategic-agenda/>.
- Consiliul Uniunii Europene, *Extinderea și procesul de stabilizare și de asociere – Concluziile Consiliului*, Bruxelles, 14 decembrie 2021, 15033/21, ELARG 97, COWEB 169, la <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15033-2021-INIT/ro/pdf>.
- Drachenberg, R., „Strategic Agenda 2024-2029: Continuity or paradigm shift?“, 29 iulie 2024, <https://ephtinktank.eu/2024/07/29/strategic-agenda-2024-2029-continuity-or-paradigm-shift/>.
- Draghi, M., *The future of European competitiveness. Part A. A competitiveness strategy for Europe*, September 2024, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2025.
- Draghi, M., *The future of European competitiveness. Part B. In-depth analysis and recommendations*, September 2024, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2025.
- Emerson, M., M. Lazareviæ, S. Blockmans, S. Subotia, „A Template for Staged Accession to the EU“, în *European Policy Centre*, 1 October 2021, <https://www.ceps.eu/ceps-publications/a-template-for-staged-accession-to-the-eu/>.
- Gallagher, T., *Romania and the European Union. How the weak vanquished the strong*, Manchester University Press, Manchester and New York, 2009.
- Haas, E. B., *The Uniting of Europe. Political, Social, and Economic Forces 1950-7*, 2nd ed., Stanford University Press Stanford, CA, 1968.

- Harlow, C., *Accountability in the European Union*, Oxford University Press, Oxford, 2002.
- Héritier, A., „The Accommodation of Diversity in European Policy-Making and its Outcomes: Regulatory Policy as a Patchwork“, în *Journal of European Public Policy*, 3(2), 1996, pp. 149-67.
- Hilgartner, S., C. L. Bosk, „The Rise and Fall of Social Problems: A Public Arenas Model“, în *American Journal of Sociology*, 94(1), 1988, pp. 53-78.
- Hix, S., *The Political System of the European Union*, Palgrave Macmillan. Basingstoke, 1999.
- Hoekstra, R. (ed.), Barth, J., Bartolini, S., Biggeri, M., Burger, M., Ferrannini, A., Häikiö, L., Hirvilammi, T., Kaufmann, R., Rayner, L., Reuter, K., Sarracino, F., *A European Agenda to Navigate Uncertain Times. How to Steer the EU Towards Wellbeing for All, Now and in the Future*. A joint report by the coordinators and policy leads of Horizon Europe „Beyond-GDP“ consortia SPES/ToBe/WISEHorizons/WISER/MERGE, 2024.
- Hooghe, L., G. Marks, *Multi-Level Governance and European Integration*, Rowman and Littlefield, Lanham, 2001.
- Input to the EU Strategic Agenda 2024-2029*, 14 June 2024, CAN Climate Action Network, <https://caneurope.org/content/uploads/2024/06/CAN-Europe-Input-Strategic-Agenda-14-June.pdf>.
- „Interviu exclusiv cu președintele Consiliului European, Charles Michel: Europa are nevoie de o industrie de armament puternică“, 5 aprilie 2024, 13:14, <https://tvrinfo.ro/interviu-exclusiv-cu-presedintele-consiliului-european-charles-michel-europa-are-nevoie-de-o-industrie-de-armament-puternica/>.
- John, P., „The Policy Agendas Project: A Review“, în *Journal of European Public Policy*, 13(7), 2006, pp. 975-986.
- Joint Declaration of the European Parliament, the Council and the European Commission on the Conference on the Future of Europe: Engaging with citizens for democracy – Building a more resilient Europe* (2021/C 91 I/01), 10 March 2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX-%3A32021C0318%2801%29>.
- Kaeding, M., J. Pollak, P. Schmidt (eds.), *Enlargement and the Future of Europe. Views from the Capitals*, Springer, 2023.
- Kaiser, W., J. Elvert (eds.), *European Union Enlargement. A Comparative History*, Routledge, London & New York, 2004.
- Kingdon, J. W., *Agendas, Alternatives, and Public Policies*, 2nd ed., HarperCollins College Publishers, New York, 2003.
- „Klaus Iohannis, la reuniunea Consiliului European: Agenda Strategică trebuie să reflecte angajamentul comun de a continua eforturile în direcția unei Uniuni mai puternice, mai reziliente și mai influente la nivel internațional“, în *News.ro*, 28 iunie 2024, <https://www.news.ro/politic-intern/klaus-iohannis-reuniunea-consiliul-ui-european-agenda-strategica-reflecte-angajamentul-comun-continua-eforturile-directia-unei-uniuni-puternice-reziliente-influente-nivel-international-1922402428482024060721646420>.
- Kolpress, „Agenda strategică a UE 2024-2029: un document ce stabilește obiective foarte ambițioase, dar nu și priorități de acțiune“, 1 iulie 2024, <https://kol.news/2024/07/agenda-strategica-a-ue-2024-2029-un-document-ce-stabileste-obiective-foarte-ambitioase-dar-nu-si-prioritati-de-actiune/>.

- Letta, E., *Much more than a Market. Speed, Security, Solidarity Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens*, April 2024.
- Lupițu, R., „Klaus Iohannis: Viitoarea agendă strategică UE trebuie să se concentreze pe consolidarea construcției europene privind securitatea, apărarea și extinderea Uniunii“, *caleaeuropeana.ro*, 3 aprilie 2024, <https://www.caleaeuropeana.ro/klaus-iohannis-viitoarea-agenda-strategica-ue-trebuie-sa-se-concentreze-pe-consolidare-a-construcției-europene-privind-securitatea-apărarea-si-extinderea-uniunii/>.
- Lupițu, R., „Liderii UE au adoptat Agenda Strategică 2024-2029, axată pe valorile fondatoare, apărare complementară cu NATO, extinderea UE, motorul pieței unice și obiectivul întemeietor al păcii“, în *Caleaeuropeana.ro*, <https://www.caleaeuropeana.ro/liderii-ue-au-adoptat-agenda-strategica-2024-2029-axata-pe-valorile-fondatoare-aparare-complementara-cu-nato-extinderea-ue-motorul-pietei-unice-si-obiectivul-intemeietor-al-pacii/>.
- McLaren, L. M., *Identity, Interests and Attitudes to European Integration*, Palgrave MacMillan, 2006.
- Ministerul Afacerilor Externe, „Priorități ale României în UE“, Martie 2021, <https://mae.ro/print/1579>.
- Müller, M., *EU Reform is back on the Agenda. The many drivers of the new debate on treaty change*, FIIA Briefing Paper, 363, May 2023.
- Nugent, N., *The Government and Politics of the European Union*, 5th ed., Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2004.
- Papadimitriou, D., D. Phinnemore, *Romania and the European Union. From marginalisation to membership*, Routledge, London and New York, 2008.
- Peters, B. G., „Agenda-Setting in the European Community“, în *Journal of European Public Policy*, 1(1), 1994, pp. 9-26.
- Peters, B. G., „Agenda-Setting in the European Union“, în J. Richardson (ed.), *European Union. Power and Policy-Making*, 2nd ed., Routledge, London and New York, 2001, pp. 77-94.
- Petrescu, A., „Klaus Iohannis: România este profund angajată în în avansarea tuturor priorităților UE pentru perioada 2024-2029“, în *News.ro*, 3 aprilie 2024, <https://www.news.ro/politic-intern/klaus-iohannis-romania-este-profund-angajata-in-in-avansarea-tuturor-prioritatilor-ue-pentru-perioada-2024-2029-1922401103462024041921546684>.
- Pollack, M. A., „Delegation, Agency, and Agenda Setting in the European Community“, în *International Organization*, 51(1), 1997, pp. 99-134.
- Pollack, M. A., *The Engines of European Integration: Delegation, Agency and Agenda Setting in the European Union*, Oxford University Press, Oxford, 2003.
- Princen, S., *Agenda-Setting in the European Union*, Palgrave Macmillan, 2009.
- Riekes, G., P. Świeboda, „Europe’s Make-or-Break Moment Putting Economic Security at the Heart of the EU’s 2024-2029 Strategic Agenda“, în *European Policy Centre*, 7 februarie 2024, https://epc-web-s3.s3.amazonaws.com/content/PDF/2024/Economic_Security_Discussion_Paper.pdf.
- Rocheftort, D. A., R. W. Cobb (eds.), *The Politics of Problem Definition. Shaping the Policy Agenda*, Lawrence, University Press of Kansas, Kansas, 1994.
- Sebe, M., E. Vaș, „Romania’s Constant Support for the Enlargement Process: A Proof of Investment in European Values“, în Michael Kaeding, Johannes Pollak, Paul

- Schmidt (eds.), *Enlargement and the Future of Europe. Views from the Capitals*, Springer, 2023., pp. 95-97.
- Stone Sweet, A., W. Sandholtz, „European Integration and Supranational Governance“, în *Journal of European Public Policy*, 4(3), 1997, pp. 297-317.
- Talbert, J. C., M. Potoski, „The Changing Public Agenda over the Postwar Period“, în F. R. Baumgartner, B. D. Jones (eds.), *Policy Dynamics*, University of Chicago Press, Chicago and London, 2002, pp. 189-204; Uniunea Europeană, „Prioritățile Uniunii Europene“, https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2024-2029_ro; von Ondarza, N., „Ukrainian accession also requires reform of EU institutions“, în Nicolai von Ondarza (coord.), *Ukraine's possible EU accession and its consequences*, German Institute for International and Security Affairs, 22 July 2022, <https://www.swp-berlin.org/en/publication/ukraines-possible-eu-accession-and-its-consequences>.
- Zeitlin, J., Fr. Nicoli, B. Lafan, „Introduction: The European Union beyond the polycrisis? Integration and politicization in an age of shifting cleavages“, în *Journal of European Public Policy*, 26 (7), 2019, pp. 963-976.
- Zhu, J. L., „Issue Competition and Attention Distraction: A Zero-Sum Theory of Agenda-Setting“, *Journalism Quarterly*, 69, 1992, pp. 825-836.
- Zuleeg, F., J. A. Emmanouilidis, R. Borges de Castro, „Europe in the age of permacrisis“, în *European Policy Centre*, 11 March 2021, <https://www.epc.eu/en/Publications/Europe-in-the-age-of-permacrisis~3c8a0c>.